

MTT/ELÄINJALOSTUS
Maatiaiskanalan säilytysohjelma
Tiedote 3/2001

Tiina Tuovinen:

Säilytysohjelmassa mukana olevien määrän kehitys

Vuoden 2000 alussa maatiaisalan säilytysohjelmassa oli 82 tilaa ja vuoden 2000 aikana rekisteröityi 18 uutta tilaa. 4:llä tilalla on jouduttu toistaiseksi luopumaan kanoista, ja 5 tilaa on poistettu rekisteristä. Lisäksi 4:n tilan kanssa sovittiin säilyttämistoiminnan aloittamisesta myöhemmin. Vuoden 2000 lopussa ohjelmassa oli 91 tilaa. Poikastuottajia oli 8, siitosmunatuottajia 6 ja varsinaisia säilyttäjiä 73 sekä luopuneita 4.

Vuosiraportit

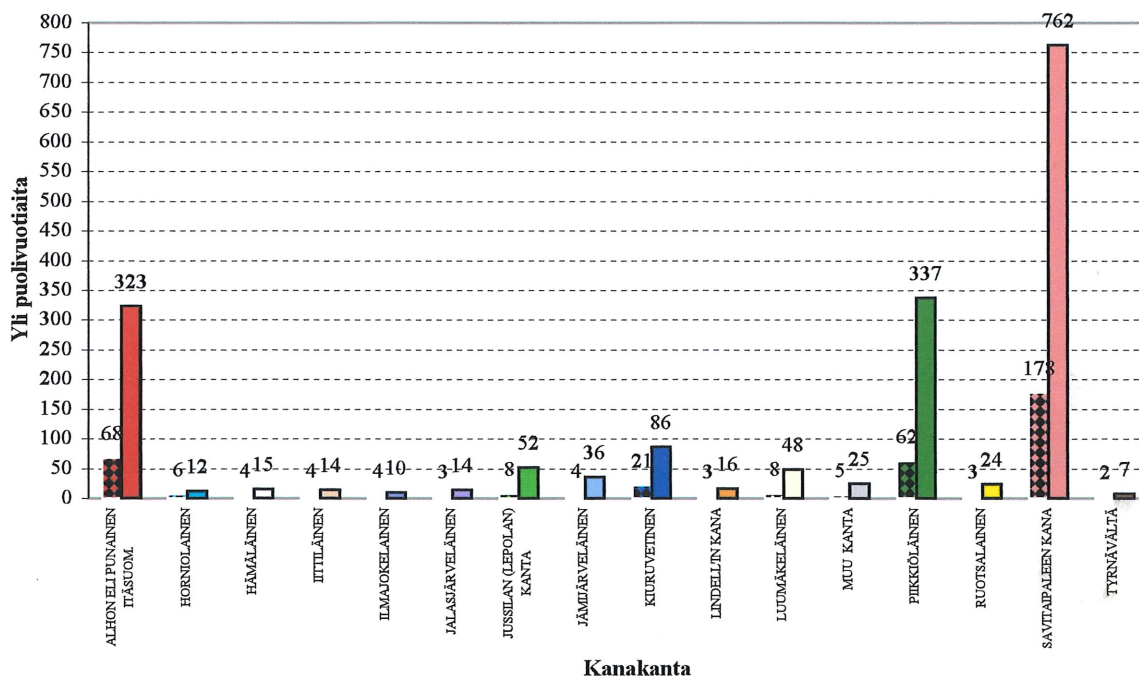
Vuosiraportti palautettiin 69 tilalta (79.3%). Puhelimitse saatiin eläinmääriä koskevat tiedot lisäksi 16 tilalta (18.4%). Kahdelta (2.3 %) säilytysohjelmaan rekisteröityneeltä ei saatu tietoja.

Maatiaiskanakantojen kehitys säilytysohjelmassa

Maatiaiskanakannoista yleisin oli Savitaipaleen kana. Sitä oli kaikkiaan 32:llä säilyttäjällä ja se oli lukumäärältään suurin kanta (177 kukkoa ja 758 kanaa). Seuraavaksi eniten oli piikkiöläistä kantaa (19 tilalla 62 kukkoa ja 377 kanaa). Alhon kantaa oli 11 tilalla (68 kukkoa, 323 kanaa). Yksittäisistä tiloista kanamäärä oli suurimmillaan Alhon kantaa 30 kukkoa ja 140 kanaa. Lisäksi tällä tilalla oli hämäläistä kantaa 3 kukkoa ja 10 kanaa ja luumäkeläistä kantaa 4 kukkoa ja 20 kanaa. Harvinaisia kantoja olivat Lindellin kana (3+16), horniolainen (6+12), iittiläinen (4+14), jalasjärveläinen (3+14) ja ilmajokelainen (4+10) joita oli kutakin vain yhdellä tilalla. (Kuva 1)

Kuva 1. Kanojen ja kukkojen määrät kannoittain 2000

Maatiaiskanalan säilytysohjelma - Vuosiraportit 2000
Kanojen ja kukkojen määrät kannoittain

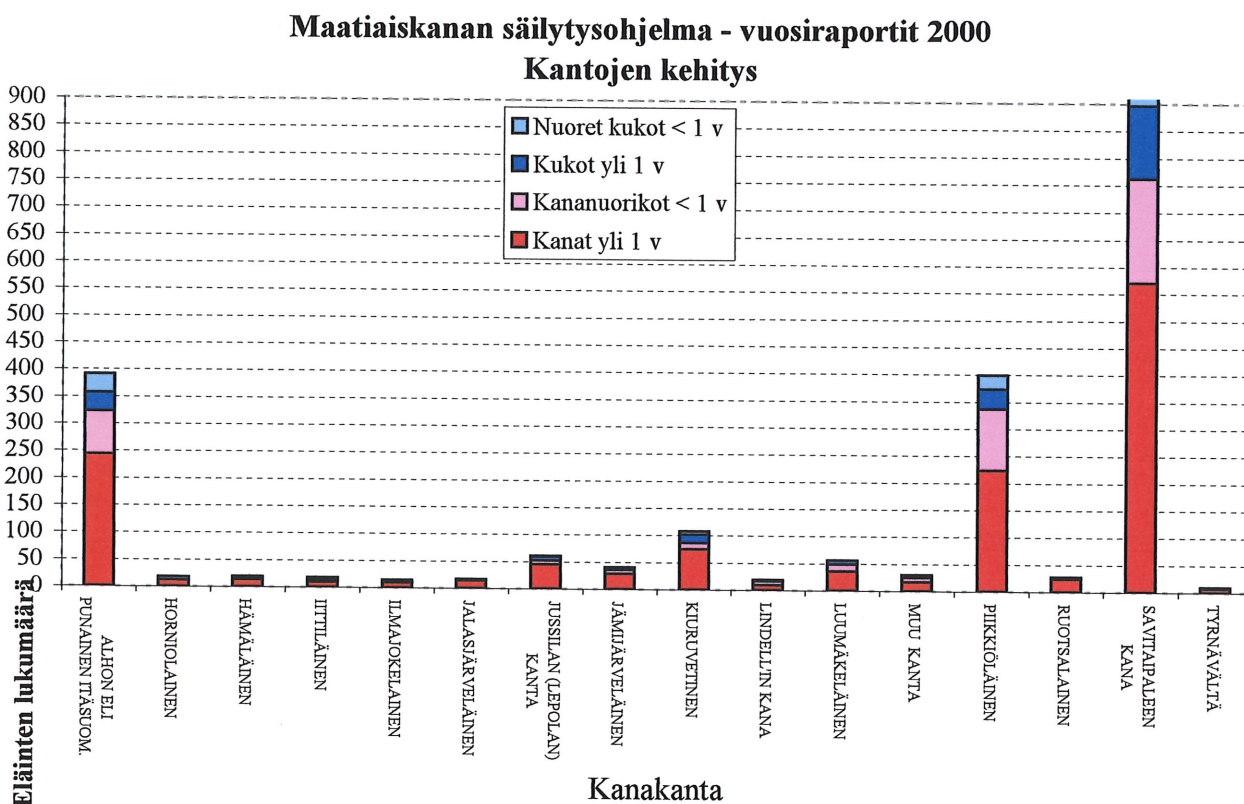

Maatiaiskan kantojen lisäys

Säilytysohjelman keskeisiä tavoitteita on maatiaiskan monimuotoisuuden säilyttäminen ja kantojen kasvattaminen. Kantojen lisääminen tapahtuu pääasiassa omaa kantaa lisäämällä. Vuosiraportissa 2000 kysyttiin säilyttäjätun kautta hankittujen eläinten määrän lisäksi tilalla kuoriutuneista poikasista tuotantoon jätettyjen eläinten määrää.

Kanoja oli kaikkiaan 84 tilalla, joista 43 lisäsi kantaa. Suhteellisesti eniten oli onnistuttu lisäämään vähälukuista Lindellin kanakantaa, joka kasvoi lähes kaksinkertaiseksi (+90%). Pienistä kannoista myös iittiläinen kanta oli kasvanut 50%:lla. Suuremmista kannoista eniten kasvoivat piikkiöläinen kanta (54.1%), Alhon kanta (41.2%) ja Savitaipaleen kanakanta (33.6%). Horniolaista, ilmajokelaista, jalasjärveläistä, ruotsalaista ja tyrnäväläistä kantaa ei vuonna 2000 lisätty lainkaan (Kuva 2)

Kuva 2. Kantojen ja kukkojen määrän lisäys (%) kannoittain

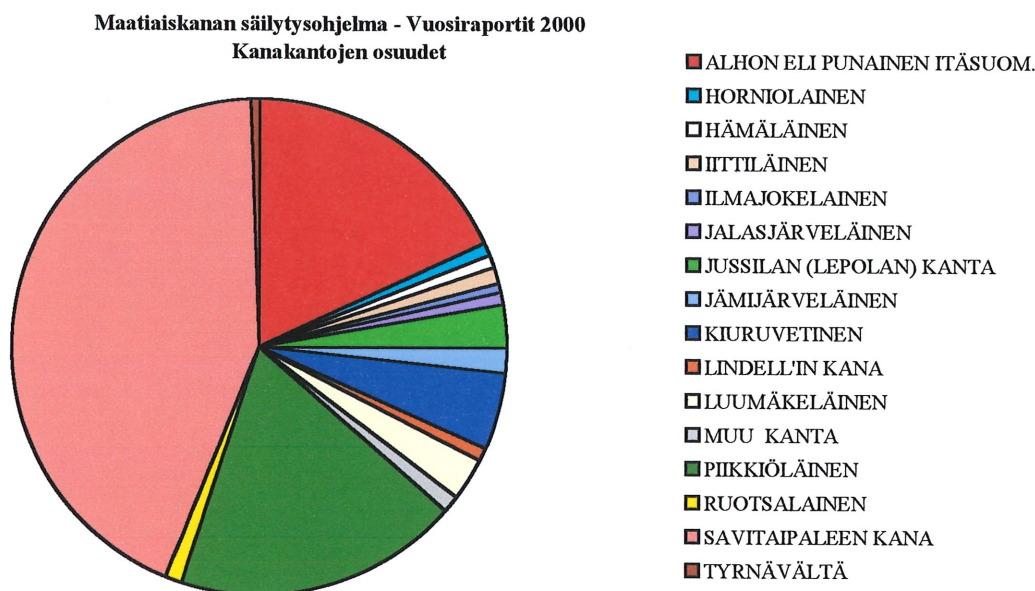

Tiloilla oli keskimäärin 16 (15.9) kanaa ja 3 (.3.2) kukkoa. Tiloja, joilla oli vuonna 2000 eläimiä, oli yhteensä 84. Kuoriutuneista poikasista otettiin tuotantoon 43:lla tilalla keskimäärin 10 (10.2) kanaa ja 3 (3.2) kukkoa. Vuosiraportin palauttaneista poikastuottajia oli 6, siitosmunien tuottajia 8 ja säilyttäjiä 73.

Tavoitteena maatiaiskanakantojen monimuotoisuus

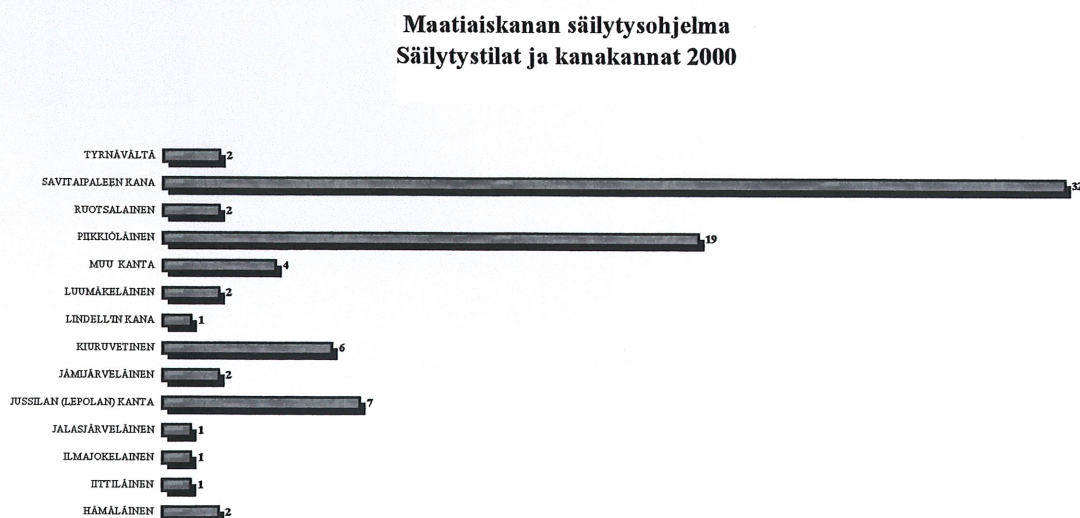
Säilytysohjelman keskeinen tavoite on säilyttää maatiaiskanakantojen monimuotoisuus. Tämän vuoksi olisi tärkeää saada harvinaisempia kantoja lisättyä. Vuonna 2000 kolmen yleisimmän kannan osuus oli 80.0 % kaikista, mikä on lähes sama kuin toimintaa käynnistettäessä (79.7%), kun taas eläinten määrä on vastaavassa ajassa kaksinkertaistunut. (Kuva 3)

Kuva 3. Kanakantojen osuudet 2000 (%)

Savitaipaleen kantaa säilytettiin 32 tilalla, piikkiöläistä 19 tilalla ja Alhon kantaa 12 tilalla. Jussilan ja kiuruvetistä kantaa oli 7:llä tilalla. Muita kanakantoja oli vain 1-2:lla tilalla, näistä ainakin horniolaista, ilmajokelaista ja jalasjärveläistä (joita ei vuonna 2000 onnistuttu lisäämään) olisi syytä saada eri tiloille, jolloin koko kanta ei olisi yhden hoitajan varassa. (Kuva 4)

Kuva 4. Säilytystilojen lukumäärä kanakannoittain 2000
Tuotantoympäristöstä

Kaikilla säilytysohjelmassa mukana olevilla tiloilla oli lattia-pehkukanala.. Eri kanakantoja haudottiin koneellisesti tai kanan alla tai sekä koneellisesti että kanan alla Eri kanakantojen välillä vallitsi haudontatapojen suhteen erilaisia käytäntöjä. Piikkiöläistä kantaa pitävistä säilyttäjästä oli eniten, 14 [73.7%) ja Alhon kantaa säilyttäneistä 7 (58.3 %) haudottanut munat kanan alla, kun Savitaipaleen kanaa säilyttävistä oli kanan alla haudottanut vain 12 (37.5 %) (Taulukko 1)

Taulukko 1. Haudontatapa kanakannoittain

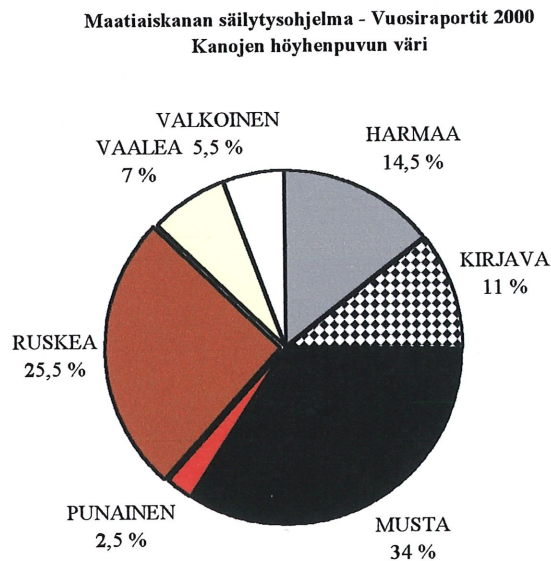
KANAKANTA	EI TIETOA	KANAN ALLA	KONEELLA	MOLEM- MILLA	YHT.
ALHON KANTA		12		5	12
HORNIOLAINEN	1				
HÄMÄLÄINEN		1		1	2
IITTELÄINEN		1			1
ILMAJOKELAINEN		1			1
JALASJÄRVELÄINEN			1		1
JUSSILAN(LEPOLAN) KANTA	1	4	1	1	7
JÄMIJÄRVELÄINEN		1		1	2
KIURUVETINEN	1	5			6
LINDELLIN KANA		1			1
LUUMÄKELÄINEN		1		1	2
MUU KANTA	1	1	1	1	4
PIIKKIÖLÄINEN	2	2	14	1	2
RUOTSALAINEN		1	1		2
SAVITAIPALEEN KANA	3	12	9	8	32
TYRNÄVÄLTÄ		1	1		2

Kuvaako havainto sitä, että jotkut kanakannat olisivat sopeutuneet konehaudontaan toisia paremmin? Tällaisiin kysymyksiin saadaan vastaus, kun saadaan riittävästi tietoa. Ja siinä Te, arvoisa kanan-kasvattaja olette avainasemassa. Täyttäkää siis sekä vuosiraporttinne että tämän tiedotteen mukana tuleva maatiaiskanatietokannan peruskyselylomake huolellisesti. Lähetämme peruskyselylomakkeen niille säilyttäjille, jotka eivät rekisterimme mukaan ole sitä vielä saaneet.. Olette ehkä täyttänyt vanhanmallisen kyselylomakkeen, mutta uudistetussa lomakkeessa kysellään monia sellaisia asioita, mitä vanhassa lomakkeessa ei ollut.

Kanojen ja kukkojen höyhenpuvun väri

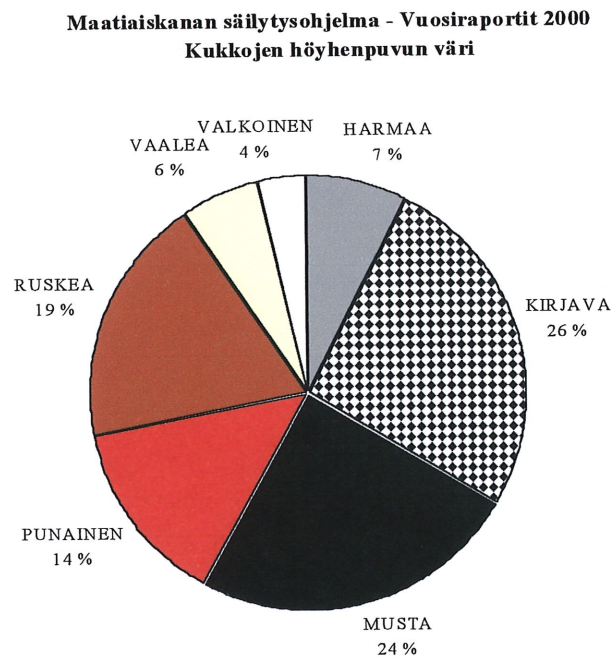
Vuosiraportissa kyseltiin myös kanojen ja kukkojen väriä. Vastausten perusteella saatiin 7 eri väri-ryhmää: harmaa, musta, kirjava, punainen, ruskea, vaalea ja valkoinen. Kuhunkin ryhmään luokiteltiin 'lähellä' kyseistä väriä olevat ilmoitukset, esimerkiksi 'harmaanruskea' ja 'tummanharmaa' luokiteltiin ryhmään 'harmaa', 'bankiva' ja 'mustavalkea' ryhmään 'kirjava', ja 'vaalearuskea', 'vaalea' ja 'vaalea beige' ryhmään 'vaalea'. Tiedot eläinten höyhenpuvun väreistä saatiin 65:ltä tilalta. Eniten tiloilla oli mustia kanoja (33.9 %) ja kirjavia kukkoja (26.2 %). Ruskeat kanat (25.5 %) ja mustat kukot (24.3%) olivat seuraavaksi yleisimpiä. Voittopuolisesti yksivärisiä värillisiä kukkoja oli 74.8 % ja kanoja 89.1 %. Valkoisia kanoja oli vain 5.5 ja kukkoja 3.7 %. (Kuvat 5 ja 6)

Kuva 5. Kanojen höyhenpuvun väri

Punaisia kukkoja oli 14.0 %:lla tiloista. Näitä eläimiä oli eniten Alhon kannassa, mutta myös Savitaipaleen sekä Kiuruveteläisessä että Piikkiöläisessä kannassa oli muutamia punaisia kukkoja

Kuva 6. Kukkojen höyhenpuvun väri

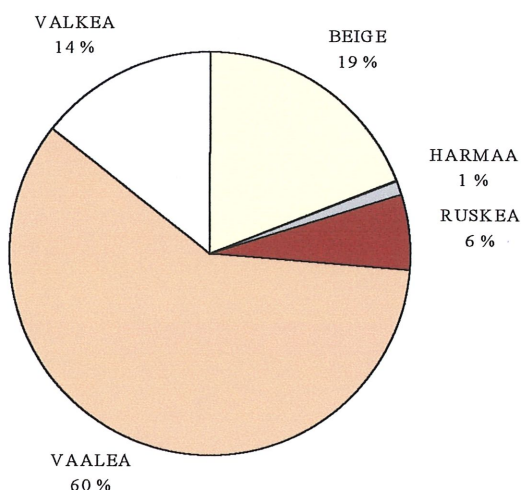
Suomalaisen maatiaiskan tyypilliset värit ovat säilytysohjelmassa mukanaolevien mukaan musta, ruskea ja harmaa. Kukoissa on enemmän kirjavuutta kuin kanoissa.

Munien väri

Munien värit ryhmiteltiin 5:een luokkaan. 'Beige' sisältää myös 'vaalean beigen', kun muut vaaleansävyiset munat on ryhmitelty luokkaan 'vaalea'. Valtaosa munista (74 %) oli vaaleansävyisiä, täysin valkeita munia oli vain 14,5 %. Kuva 7 ja taulukko 2.

Kuva 7. Munien väri

Maatiaiskan silytysohjelma - Vuosiraportit 2000
Munien värit

Taulukko 2. Munien väri kannoittain

KANAKANTA	MUNIEN VÄRI					
	BEIGE	HARMAA	RUSKEA	VAALEA	VALKEA	YHT.
ALHON KANTA	3	1		3		7
HORNIOLAINEN						
HÄMÄLÄINEN				1	1	2
IITILÄINEN						
ILMAJOKELAINEN			1	2		3
JALASJÄRVELÄINEN				1		1
JUSSILAN(LEPOLAN) KANTA	1		1	4	1	7
JÄMIJÄRVELÄINEN				2	1	3
KIURUVETINEN	2			3	3	8
LINDELLIN KANA	1					1
LUUMÄKELÄINEN	1			1		2
MUU KANTA				2		
PIIKKIÖLÄINEN	5		2	10	2	19
RUOTSALAINEN	1			1	1	3
SAVITAIPALEEN KANA	2			19	3	3
TYRNÄVÄLTÄ						
YHTEENSÄ	16	1	5	49	12	83

Vuosiraportit ovat säilytysohjelmamme tietojärjestelmän tärkein osa. Vuosiraporttien perusteella selviää, olemmeko edistyneet tavoitteissamme suomalaisen maatiaiskan säilyttämisessä ja lisäämisessä sekä monimuotoisuuden säilyttämisessä. Samalla saamme täsmällistä tietoa kanojemme tuotanto-ominaisuuksista ja lajityypillisistä piirteistä. Käsitlemme tiedot tilastollisesti niin, että yksittäisen tilan tiedot eivät erotu. Vuosiraporteista koottua tietoa ei saada mistään muualta!

Vuosiraporttilomake lähetetään tänä vuonna kaikille niille, jotka ovat ilmoittautuneet säilytysohjelmaan vuosina 1998-2001, eivätkä ole ilmoittaneet luopuneensa kananpidosta tai säilyttämisestä, Joidenkin tilojen tai henkilöiden kanssa on erikseen sovittu, että he aloittavat ohjelmassa vasta vuonna 2002. Näille henkilöille ei lähetetä vuosiraporttia tänä vuonna. Jos Te jätitte ilman lomaketta, vaikka Teillä on ollut maatiaiskanoja jo tänä vuonna, ilmoittakaa siitä Tiina Tuoviselle!

Jos nimi- tai osoitetietonne ovat muuttuneet tai virheelliset, korjatkaa tiedot lomakkeeseen. Jos olette vaihtanut toiseen kanakantaan, ilmoittakaa se lomakkeella. Ilmoittakaa kana- ja kukkomäärät sellaisina, kuin arvioitte tilanteen olevan **31.12.2001**. Jos ette tiedä kanojenne tarkkaa määrää, kirjatkaa *arvio*. Kanojen ja kukkojen höyhenpuvun väritiedoille on uudessa lomakkeessa useita eri vaihtoehtoja. Jos kanaparvessanne on useaa eri väriä, rastittakaa kaikki vaihtoehdot. Kananuorikoiden sukukypsyyksikään on hyödyllinen tieto verrattaessa eri kanakantoja ja rotuja keskenään. Jos ette tiedä tarkkaan muninnan alkamisajankohtaa tai koko kanaparven munimaa päivittäistä munamäärää, kirjatkaa *arvio* (ikä viikkoina). Munien väri kertoo paitsi kanakantojen erilaistumisesta myös kesyyntymisestä (domestikoitumisesta). Jos munat muistuttavat vapaana elävien kanalintujen pienempiä munia pilkkuineen, on kyseinen kanta vielä suhteellisen 'lähellä' kesyyntymättömiä sukulaisiaan. Viivatkaa yli vaihtoehdoista ne, jotka eivät tule kyseeseen! Jos munat ovat pilkullisia, rastittakaa kyseinen ruutu.

Taulukko 3. Munien kokoluokat

A-luokan kanamunat	Paino, grammaa
XL	yli 73
L	63-73
M	53-63
S	alle 53

Taulukossa 3 esitetään munien kokoluokat, jotka on määritelty kananmunatilityksessä käytettävien luokkien mukaan. A-luokan munat luokitellaan painon mukaan neljään luokkaan S (pieni), M (keskikokoinen), L (suuri) ja XL (erittäin suuri).. Jos kananne ovat tuottaneet useamman kokoluokan munia, ilmoittakaa kaikki kokoluokat.

Vuonna 2001 kuoriutuneiden untuvikkojen sekä tuotantoon jätettyjen eläinten määrät ilmoitetaan kuten vuoden 2000 raportissa, samoin lisäystapa.

Vuosiraportissa 2001 Teitä pyydetään arvioimaan kanojenne ja kukkojenne luonnetta. Rengastakaa yksi tai useampi vaihtoehto asteikolla 1-5. Ilmoittakaa myös hautovien kanojen määrä ja kuvailekaa kanojenne luonnetta asteikolla 1-3. Kirjoittakaa muita havaintojenne kanojenne ja kukkojenne käyttäytymisestä niille varatuille riveille.

Maatiaiskanuorikoista on kysyntää! Ilmoittakaa jos Teillä on ylimääräisiä eläimiä (kukkojakin voi joku olla hankkimassa lisää)

Kiitos vaivannäöstänne!

Terveisin

